LEGENDE IN PRIPOVEDKE V OBČINI JESENICE

POZDRAVLJENI!

MOJE IME JE BERGMANDELJC IN SEM ŠKRATEK IZ SAVŠKIH JAM. SPREMLJAL VAS BOM NA NAŠI PRAVLJIČNI POTI. ČE BOSTE UTEGNILI, SE PA TUDI SAMI SPREHODITE DO NAS.

LEGENDA O NARCISAH

Na sončnih poljanah pod Karavankami so od nekdaj rasle čudovite bele cvetlice - narcise. Čebele so oboževale njihov vonj in se mu niso mogle upreti niti ob nedeljah, ko je Bog zabičal, da je dela prost dan in da morajo počivati tudi čebele. Zato se je nekega dne tako močno razhudil, da se je spustil na zemljo in bele cvetove zaklenil. Čebele od takrat niso mogle več do cvetnega prahu, saj je Bog nežnim belim cvetkam v stebelcih pod cvetovi ustvaril neprehodno bunčico. Čebele pod našimi gorami, kranjske sivke, so še danes krotke in marljive živali. Zaklenjene narcise pa so domačinom poznane kot ključavnice.

STE VEDELI?

- Pri nas samoniklo raste le ena vrsta narcis. Botanično ime zanjo je beli narcis, znanstveno pa Narcissus poeticus – pesniška narcisa.
- Za narciso imamo preko 60 domačih imen. Najbolj znana so medenka, bedenica, jurjevka, klačenica, binkoštnica in seveda ključavnica.

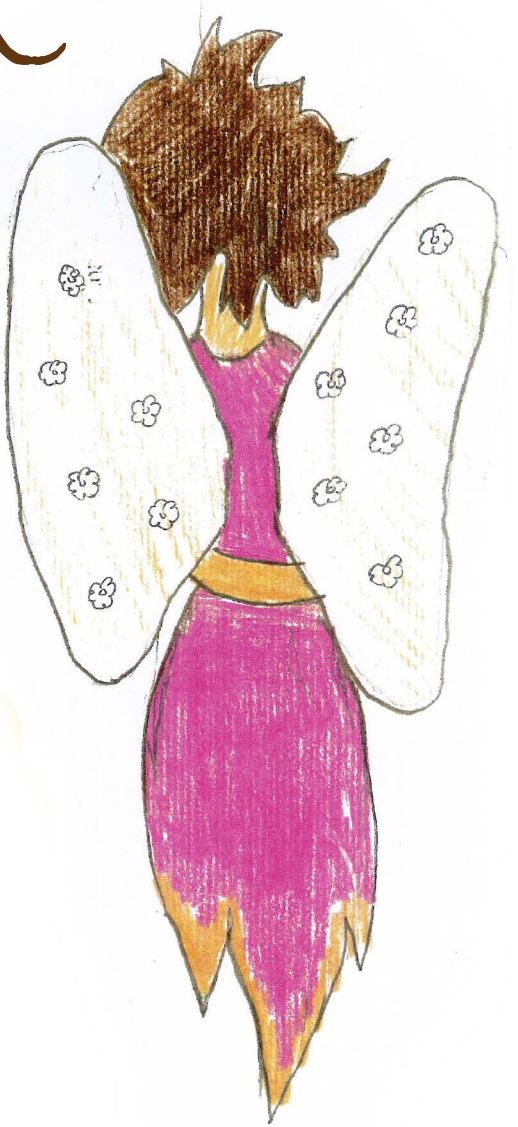

avtorica ilustracije: Ana Muhar

PRIPOVEDKA O VILAH IZ PLANINE POD GOLICO

V Planini pod Golico živijo dobre vile, ki pastirjem pomagajo čuvati živino. Oblečene so v svilene obleke, segajoče do kolen, na glavi pa nosijo venčke cvetlic. Vse dni se zabavajo tako, da druga drugi spletajo kite, plešejo po travnikih in včasih ponagajajo škratu Bergmandeljcu. Zelo rade imajo živali, še posebej krave, konje in ovce. Najbolj uživajo v maju, ko poljane prekrivajo ključavnice. Dandanes predvsem skrbijo, da kmetje ne pokosijo prehitro travnikov in pašnikov, da se čebulice narcis lahko odebelijo in dobijo moči. Poljane pod Karavankami se zato vsako leto bolj bohotijo od lepote teh rožic. Domačini te vile imenujejo tudi varuhinje ključavnic.

avtorica ilustracije: Lara Šporn

LEGENDA O POLJANSKI BABI

Nekoč je pod planoto Mežakla živela mogočna rodbina, ki je gospodovala kmetom širom po dolini. Graščaki do svojih podanikov niso bili prijazni: kmetje so za njih opravljali najbolj težaška dela, vendar so bili namesto poštenega plačila največkrat zaprti in lačni. Še posebej zlobna je bila edina graščakova hči. Nekega dne se je plemstvo na Mežakli zabavalo v lovu na divjadjo. Zlobna graščakova hči je stala na robu skalnega previsa in opazovala jago. Takrat je ena od gozdnih zveri popadla starega kmeta, graščakova hči pa privoščljivo in zlovoljno nemo opazovala, kako je zver pokončala starega kmeta. Zaradi njene trdosrčnosti jo je doletela kazen – okamnela je prav na tistem mestu. Tam stoji še danes in bo stala še toliko časa, dokler ne bo rojen njen rešitelj. A prej bodo na Mežakli vse smreke devetkrat posekane in bodo devetkrat druge zrasle. Ljudje pa še danes tisto izrazito in nenavadno podobo skale imenujejo Poljanska baba.

avtor ilustracije: Ajdin Mujić

STE VEDELI?

Do Poljanske babe pridemo iz naselja Kočna nad Jesenicami. Pot je označena, po pol ure nezahtevne hoje pa pridemo do cilja – osem metrov visokega skalnega osamelca, poznanega kot Poljansko babo.

KAKO JE PAVEL KOS POSTAL LASTNIK GRAŠČINE NA JESENICAH?

Nekega dne so francoski vojaki korakali preko našega ozemlja in se ustavili na Jesenicah. Četo vojakov so spremljali konji s kočijami, na katerih so prevažali ogromne sodove. Pavel Kos je zagledal kočijo in mislil, da je v sodovih vino. Ko so bili vojaki za trenutek nepozorni, je hitro vzel največjega s kočije in se skril, saj je želel poskusiti nekaj žlahtne kapljice. Ko pa je sod odprl, ga je čakalo presenečenje. V njem ni bilo niti kapljice vina, ampak polno bleščečih zlatnikov. S temi zlatniki je kupil graščino, ki še danes nosi njegovo ime – Kosova graščina.

avtorji ilustracij: Elma Mulalić, Anastasija Jovanova in Ema Hušić

O ŠKRATKU PRI JAVORNIŠKIH SLAPOVIH

Pri Javorniških slapovih se, če le dobro pogledamo, vsakemu nasmehne sreča in pokaže mavrica.
Tam pri mavrici se včasih za hip pokaže mali zelen škratek z dolgo kapico. Škratek okoliškim kmetom rad ponagaja: včasih jim ukrade živino ali orodje, v zameno pa jim pušča dragocene predmete kot so zlatniki, diamanti in dragoceni prstani. Najraje se skrije v grmovje in opazuje zbegane obraze kmetov, ki so sprva jezni, nato pa presenečeni in veseli, ko najdejo podtaknjene darove.
Ob večerih ga lahko večkrat opazimo v družbi svojih gozdnih prijateljev. Sova, lisica, zajček in ptičica se vsak večer zberejo na gozdni jasi, kjer jim škratek prebere pravljico za lahko noč. Nato se vsi, razen sove, zadovoljno odpravijo spat. Sova pa zvečer oživi, opazuje zvezdno nebo in čuva prijatelje, ki sladko spijo.
Zdaj pa hitro zobke umit in spat.

STE VEDELI?

Javorniški slapovi so najbolj poznani paleontologom in geologom zaradi svetovno znanega fosilnega najdišča karbonskih morskih nevretenčarjev v bližini, poznanega pod imenom Spodnja postaja.

avtorja ilustracije: Lara Šporn in Larisa Karahodžić

PRAVLJIČNA BITJA V ZOISOVEM PARKU

Botanični park, ki ga je zasadil in negoval Karel Zois, se še danes ponaša s svojo lepoto. Drevje z mogočnimi krošnjami in preproge cvetlic navdušijo še tako zahtevnega obiskovalca. Ker so drevesa tako stara in tako modra, so se skozi stoletja naučila tudi človeške govorice. Če nam na kresno noč v obuvalo slučajno pade prapotno seme, lahko prisluhnimo ne samo drevesom, temveč tudi govorici divjih in domačih živali, gozdnih vil, škratov in palčkov.

Ker je kraj tako poseben, so tu svoja domovanja našla tudi nekatera redka gozdna bitja, kot so škratki, dobre vile in celo zlata ptica. Škratki so si uredili domove v duplinah pod koreninami in skrbijo, da jih ne poškodujejo glodalci. Vsak večer ob mraku se podajo po parku in poberejo smeti, ki so jih neodgovorno odvrgli malomarneži. Dobre vile so si majhne hiške uredile v krošnjah velikih dreves. Njihova naloga je varovanje smaragdnega jezera, da se v njem ne bi zaraslo preveč alg in da žabe, ptički, čebele, kače, pajki in drugi prebivalci ob jezeru živijo v sožitju. Dobre vile so skrbnice ohranjanja naravnega ravnovesja. Če so kmetje do njih prijazni, jim včasih celo prišepnejo kam zasaditi krompir, kje posaditi buče in katera letina bo bogato obrodila.

Če smo dobri do narave, če jo varujemo in jo imamo radi, se nam ob redkih priložnostih pokaže tudi zlata ptica, ki s svojim petjem očara vsakogar. A ker je zelo sramežljiva in se boji lovcev, se prikaže le redko. Če bomo za naravo lepo skrbeli, bodo ta magična bitja še stoletja živela v Zoisovem parku in njegovi okolici.

STE VEDELI?

- Karl Zois je prvi našel in opisal dve roži, ki rasteta samo tu: rumenocvetno mačeho, poimenovano tudi zoisova vijolica (Viola Zoysii) in kranjski grint (Senecio Carniolicus).
- Tukajšnji kraji so znani po najdiščih fosilov, ki so neme priče nekdanjega življenja. Nekateri, ki so jih našli tu, nosijo prepoznavna imena kot so slovenicus, jesenicensis in savensis.
- V botaničnem parku Karla Zoisa poleg domačih drevesnih vrst najdemo tudi nekatera tuja kot npr. omoriko, kanadsko čugo in grško jelko.

avtorica ilustracije: Ana Muhar

KAKO SE JE V GOZDOVIH MEŽAKLE ZAČEL POJAVLJATI MAGIČNI SAMOROG?

avtorice ilustracije: Zala Sernel, Ana Muhar, Liza Gregori

Pred davnimi, davnimi časi je živela deklica iz bogate družine. Ko je dopolnila šestnajst let, je imela za rojstni dan zgolj eno željo. Ničesar si ni želela bolj, kot vreče krompirja. A ji je njena družina žal podarila le veličastno trinadstropno torto. Deklica je v jezi torto odvrgla v reko Savo. Na obrežju reke se je pasla lačna krava, ki jo je zagledala, zabredla v vodo in jo pojedla. Ker je bilo v torti toliko sladkorja, je krava postala hiperaktivna in je na pašnikih pod Mežaklo popolnoma zbezljala. Prišla je vila, ki se ji je uboga krava zasmilila, zato je nanjo odvrgla magične bleščice. Krava je dobila rog, rep in grivo magičnega samoroga. V naslednjih letih se je povsem umirila in se dokončno spremenila v samoroga, dobroto vile pa poplačala z mnogimi dobrimi deli.

Delavci v železarni so redno zbolevali zaradi rdečega železnega prahu, ki so ga dnevno dihali v tovarnah. Potem pa so vsi nekega dne čudežno ozdraveli. Za njih je poskrbel magični samorog, ki je v svojem rogu čuval čudežni prah. Ko je preveč ljudi zbolelo, ko so se zaradi onesnaževanja posušila nekatera drevesa in so odleteli ptiči, je samorog odprl svoj rog ter po okolici posul magični prah. Delavci so ozdraveli, drevesa so obnovila svoje suhe veje in se vrnila v življenje, vrnili pa so se tudi ptiči in razvedrili dan s svojim petjem.

O SKRITEM ZAKLADU PRI SLAPU ŠUM

Blejski Vintgar je 1,6 km dolga soteska na Gorenjskem, skozi katero teče reka Radovna. Proti koncu soteske se voda preko skal izliva v slapu Šum. Legenda pravi, da se za slapom v votlini skriva zaklad, katerega pa doslej še nihče ni odkril.

Pri slapu Šum so se vaški otroci radi igrali skrivalnice, plavali v modrozelenem tolmunu in nabirali gozdne jagode. Nekega vročega dne so nabrali zvrhano košarico gozdnih jagod, nato pa šli plavat. Ko so se vrnili, je košarica nenadoma izginila, otroci pa so jo pričeli iskati. Pot jih je vodila za slap, kjer so našli nenavadno leseno skrinjo. Ko so jo odprli, je bila ta polna zlatnikov, zlatih ogrlic, diamantnih zapestnic in prstančkov z dragimi kamni. A slap jih je začel opozarjati s svojim čedalje močnejšim hrumenjem, voda je narasla in grozila, da bo otroke odnesla s seboj, zato so se le ti ustrašili, hitro zaprli skrinjo in urno stekli na plano. Ta čas se je hrumenje slapa umirilo, zaklada pa ni našel nihče več.

avtor ilustracije: Andi Tatarević

STE VEDELI?

Slap Šum je največji rečni slap pri nas. Ima močan pretok vode, ki pada 16 metrov v globino.

PRIPOVEDKA O BERGMANDELJCU

Bergmandeljc je mali, nagajivi in navihani škrat, ki živi v Savskih jamah. Oblečen ima rdeč suknjič, na glavi pa nosi zelen klobuček. Včasih, ko so rudarji v Savskih jamah še kopali rudo, jim je kradel malico in skrival orodje. Večinoma pa je bil do njih le dober in jim pomagal, jih varoval pred nesrečami in poškodbami. Če smo čisto tiho in če dobro napnemo oči, ga danes še vedno lahko vidimo. Poleti se rad sonči v visoki travi, pozimi pa se na saneh spusti po sankaški progi.

avtor ilustracije: Igor Živanović

METEORITA

NARISALA: ANA MUHAR

STE VEDELI?

- 9.4.2009 ob 02:59:45 po srednjeevropskem času je približno 300kg težak meteorit s hitrostjo 15km/s vstopil v atmosfero.
- Njegova pot od vstopa v atmosfero do padca je trajala zgolj 4 sekunde
- Našli so tri ostanke meteorita: najtežji je imel 996,8g, srednji 361g, najlažji pa 256,4g. Meteorit je kamniti hondrit. Hranijo ga v Prirodoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

SAVSKE JAME

JAVORNIŠKI ROVT

START

CILJ

LEGENDA O NARCISI

Da odkleneš ključavnico enkrat ne mečeš!

PRIPOVEDKA O VILAH IZ PLANINE POD GOLICO

Vile ti ponagajajo, greš dve polji nazaj.

KAKO JE PAVEL KOS POSTAL LASTNIK GRAŠČINE NA JESENICAH?

Dobil si sod poln zlatnikov! Kocko vržeš še dvakrat.

PRAVLJIČNA BITJA V ZOISOVEM PARKU

Pravljična bitja te ponesejo dest polj naprej.

O ŠKRATKU PRI JAVORNIŠKIH SLAPOVIH

Škrat ti jo zagode. Po orodje greš šest polj nazaj.

PRIPOVEDKA O BERGMANDELJCU

Bergmandeljc ti hudo ponagaja. Pojdi na polje LEGENDA O KOSU

IGRAJ SE Z MENOJ

O SKRITI ZAKLADU PRI SLAPU ŠUM

Našel si skriti zaklad. Vržeš še enkrat.

Dobiš super moč in poletiš šest polj naprej.

METEORITA

Podivjana krava te čisto prestraši. Greš tri polja nazaj.

MAGIČNI SAMOROG

Kot okamenel trikrat ne mečeš!

LEGENDA O POLJANSKI BABI

MEŽAKLA

LEGENDE IN PRIPOVEDKE V OBČINI JESENICE

Projekt:
Turizmu pomaga lastna glava

Sofinanciranje:
Občina Jesenice.

Izvedba:
Razvojna agencija Zgornje Gorenjske
Spodnji Plavž 24e, 4270 Jesenice
T: 04/ 581 34 00
E: info@ragor.si
W: www.ragor.si

Gradivo zbrali:
Hermina Biščević, Jasmina Bagar

Naslovnica in detajli Bergmandeljca na vsaki strani:
Urška Luks

Tekst pripravili učenci OŠ Koroška Bela, OŠ Prežihovega Voranca in OŠ Toneta Čufarja:
Anastasija Jovanova
Ema Hušić
Larisa Karahodžić
Zala Sernel
Liza Gregori
Ana Muhar
Simon Jurenac
Lara Šporn
Anže Perdijič
Ruth Romih
Igor Živanović
Kaja Magovac
Edvin Biščević
Alena Halilov
Sara Knežević
Ines Đombić
Ema Behlić
Elma Mulalić
Saška Todorović
Ema Ališić
Andi Tatarević
Ela Tatarevič
Sandi Vertelj
Ajdin Mujić
Šejla Behlić
Marsel Čelebić
Lana Rozman
Ajla Hafizović

Oblikovanje in ureditev teksta:
Ana Hering

Oblikovanje knjižice:
Matic Hering

Tisk:
Medium d.o.o.

Naklada:
1000 izvodov
Maj 2017

RAZVOJNA AGENCIJA
ZGORNJE GORENJSKE
RAGOR

JESENICE
mesto jekla in cvetja

OŠ

O.Š.
KOROŠKA BELA

OŠ
JESENICE